

Félagsmálaráðuneytið
Skógarhlíð 6
150 Reykjavík

Reykjavík, 4.11.2019
Tilvísun: 201911-0004

Efni: Athugasemdir ASÍ um drög að frumvarpi til laga um breytingar á lögum um almannatryggingar nr. 100/2007 – hálfur lífeyrir, mál nr. 262/2019 í Samráðsgátt stjórnvalda

Málið varðar áform um breytingar á ákvæðum laga um almannatryggingar er varða hálfan ellilífeyrir.

Samkvæmt núgildandi lögnum er hálfur ellilífeyrir almannatrygginga undanþeginn öllum tekjuskerðingum og greiðist því óskertur óháð öðrum tekjum ss. lífeyrissjóðstekjum, atvinnutekjum, fjármagnstekjum eða tekjum úr séreignarsjóðum. Heimildin er hins vegar háð þeim skilyrðum að samanlagður áunnin réttur til ellilífeyris frá lífeyrissjóðum og almannatryggingum sé jafnhár fullum ellilífeyrir almannatrygginga sem nú er 248.105 kr. á mánuði. Miðað við núgildandi framkvæmd TR þarf einstaklingur því að eiga að lágmarki full réttindi í lífeyrissjóði sem nema 248.105 krónum á mánuði, sé hálfur lífeyrir tekinn frá 67 ára aldri. Þessi framkvæmd útlakar allflest launafólk frá þeim möguleika að taka hálfan lífeyrir almannatrygginga og þýðir í reynd að einungis tekjuhærri einstaklingar hafa tök á að draga úr vinnu og fá óskertan hálfan ellilífeyrir almannatrygginga. ASÍ hefur þess vegna ítrekað mótmælt ofangreindri framkvæmd laganna og talið nauðsynlegt að gerðar yrðu breytingar sem auka möguleika almenns launfólks til að nýta sér hálfan lífeyrir samhliða sveigjanlegum starfslokum.

Breytingarnar sem lagðar eru til í frumvarpsdrögunum snúa að því að skilyrða töku á hálfum ellilífeyrir við þátttöku á vinnumarkaði, fallið verði frá skilyrði um að samanlagður lífeyrir frá lífeyrissjóðum og almannatryggingum nemi að lágmarki fullum ellilífeyrir og að tekin verði upp tekjutenging á hálfan ellilífeyrir.

Athugasemdir ASÍ við einstaka þætti:

1. Heimild til töku á hálfum ellilífeyrir almannatrygginga samhliða töku á hálfum lífeyrir frá lífeyrissjóðum verður bundin því skilyrði að umsækjandi sé enn á vinnumarkaði, þó ekki í meira en hálfu starfi.

Í nágildandi lögum eru engin skilyrði sett varðandi atvinnuþátttöku þeirra sem hefja töku á hálfum lífeyrir. Nú er hins vegar fyrirhugað að setja ákvæði þess efnis að einstaklingur sem hefur töku á hálfum lífeyrir almannatrygginga skuli vera á vinnumarkaði þó ekki meira en í hálfu starfi. Ekki eru sett skilyrði um lágmarkshlutfall en skv. greinagerð frumvarpsdraganna er gert ráð fyrir að TR meti í hverju tilviki hvort skilyrði um starfssamband og starfshlutfall sé fullnægt. Ekki er þó að finna ákvæði í frumvarpsdrögnum sem kveður á um með hvaða hætti TR skuli hafa eftirlit með þessu skilyrði.

ASÍ telur tilgang þessa ákvæðis óljósan og þau skilyrði sem sett eru um ráðningarsamband og starfshlutfall sömuleiðis. Þá eru heimildir og leiðir Tryggingastofnunnar til eftirfylgni með ákvæðinu óskýrar. Ætla má að mjög erfitt verði að fylgja ákvæðinu eftir, starfshlutfall einstaklinga er t.a.m. óskráð í opinberum gögnum og getur tekið breytingum eftir að taka lífeyris er hafin og óljóst hvernig eftirliti með því verður háttað. Þá útilokar ákvæðið alla þá sem geta dregið úr vinnu en eru í meira en 50% starfi frá því að geta tekið hálfan lífeyrir. Hafi einstaklingur t.d. tök á að fá 55% eða 60% starf fellur hann utan ákvæðisins og getur þá ekki nýtt hálfan ellilífeyrir til sveigjanlegra starfsloka.

2. Fallið er frá skilyrði um að samanlagður lífeyrir frá lífeyrissjóðum og almannatryggingum nemi að lágmarki fullum ellilífeyrir almannatrygginga.

ASÍ hefur gagnrýnt harðlega túlkun á ákvæði 5.mgr. 17.gr. laga um almannatryggingar þess efnis að skilyrði fyrir greiðslu á hálfum lífeyrir sé að samanlagðar tekjur af hálfum lífeyrir frá almannatryggingum og lífeyrissjóðum séu jafn háar fullum ellilífeyrir (248.105 kr./mánuði) sem jafnframt er lágmarksframfærsla ellilífeyrisþega á fullum lífeyrir. Þetta útilokar stærstan hluta almenns launafólks frá því að geta nýtt sér úrræðið þar sem réttindi þeirra í lífeyrissjóði duga ekki til að uppfylla skilyrðið. Úrræðið nýtist þannig að óbreyttu fyrst og fremst til að auka sveigjanleika í starfslokum tekjuhærr einstaklinga.

ASÍ fagnar því tillögu frumvarpsdraganna um breytingar á 17. gr. laganna sem fellir brott ofangreind skilyrði um lágmarksréttindi. Breytingin eykur möguleika almenns launafólks til að nýta sér hálfan lífeyrir til sveigjanlegra starfsloka til muna.

3. Tekin er upp tekjutenging á hálfum ellilífeyrir almannatrygginga þannig að tekjur (lífeyrissjóðstekjur, atvinnutekjur og fjármagnstekjur) umfram 325.000 kr. frítekjumark á mánuði skerða hálfan lífeyrir almannatrygginga um 45%.

Í nágildandi lögum er hálfur lífeyrir undanþeginn öllum tekjutengingum þannig að einstaklingur sem á rétt á hálfum lífeyrir getur fengið óskertan hálfan ellilífeyrir

almannatrygginga samhliða ótakmörkuðum öðrum tekjum ss. lífeyrissjóðstekjum, atvinnutekjum, fjármagnstekjum eða tekjum úr séreignarsjóðum. Þessi rúma heimild þýðir að einstaklingar sem vegna hárra tekna eiga ekki rétt á neinum greiðslum úr almannatryggingum sé tekinn fullur ellilífeyrir, geta fengið óskertan hálfan ellilífeyrir almannatrygginga og frestað hinum helmingnum til allt að 80 ára aldurs. Í frumvarpsdrögum er lögð til breyting á þessu og lagt til að tekin verði upp tekjutenging á hálfum ellilífeyrir almannatrygginga þannig að allar tekjur (lífeyrissjóðstekjur, atvinnutekjur og fjármagnstekjur) umfram 325.000 kr. frítekjumark á mánuði skerði hálfan lífeyrir almannatrygginga um almennt skerðingarhlutfall ellilífeyris, 45%. Breytingin þýðir að hafi einstaklingur samanlagðar aðrar tekjur (hálfur lífeyrir frá lífeyrissjóði, atvinnutekjur og fjármagnstekjur) sem eru umfram 600.673 kr. á mánuði fellur réttur til greiðslu á hálfum lífeyrir almannatrygginga brott.

ASÍ telur almennt að tekjutengingar milli lífeyris úr samtryggingarlífeyrissjóðum og almannatrygginga séu óhóflega miklar sem dregur mjög úr hvata til lífeyrissparnaðar og veikir tiltrú á lífeyrissjóðakerfið. ASÍ telur því nauðsynlegt að dregið verði úr tekjutengingum milli almannatrygginga og lífeyris úr samtryggingarluta lífeyriskerfisins t.a.m. með lækkun á almennu skerðingarhlutfalli ellilífeyris úr 45% í 30%. Þannig megi tryggja launafólki aukinn ávinning af þeim lífeyrissparnaði sem það hefur safnað á starfsævinni og stuðla að nauðsynlegri sátt um lífeyriskerfið.

Virðingarfyllst,

Henný Hinz
hagfræðingur ASÍ